

Motion till riksdagen

1987/88:Jo213

av Carl Bildt m. fl. (m)

om jordbruks- och skogspolitiken

Sammanfattning

Jordbruket utgör ett väsentligt inslag i det svenska samhället. Det ger oss bra livsmedel och är en förutsättning för en befolkad landsbygd. Den svenske jordbrukaren är förvaltare av ett kulturarv. Från beredskapssynpunkt är det viktigt att upprätthålla ett rationellt jordbruk. Skogen är den råvarukälla som ger landet de största exportintäkterna. Inom många områden i vårt land är skogsbruket den dominerande näringen.

Jord- och skogsbrukare är fria företagare. Äganderätt till mark är en förutsättning för detta.

Moderata samlingspartiet vill åstadkomma en successiv avreglering av jordbruket. Omvärldens skydd för jordbruksproduktionen nödvändiggör dock tills vidare ett gränsskydd för svenskt jordbruk. Avregleringen måste därför anpassas till i första hand västvärldens jordbrukspolitik.

Jord- och skogsbruket styrs också i övrigt av statliga lagar och regler. En del av dessa kan avskaffas. Vissa kan förenklas.

Jordbruksnäringen måste själv komma till rätta med sina överskottsproblem och bör få en rimlig tid för att finna alternativ. En effektiv jordbruksproduktion innebär att insatsmedel i form av gödning och växtskyddsmedel används optimalt. Det inns ingen motsatsställning mellan ett effektivt jordbruk och en god miljö.

Det moderata förslaget om marginalskattesänkningar har en gynnsam inverkan även på denna näring. Vi föreslår därutöver flera förändringar inom skattelagstiftningen som stimulerar näringen, bl. a. en sänkning av skogsvårdsavgifterna som ett steg på vägen mot att dessa på sikt avskaffas.

Moderata samlingspartiet anser att jord och skog som ägs av staten skall säljas till enskilda jordbrukare.

Jordförvärvslagen och prisprövningen skall slopas för enskilda personer. Den bör däremot bibehållas när det gäller juridiska personer.

Skogsvårdslagen skall förenklas och renodlas och bör i huvudsak innehålla regler för återbeskogning efter avverkning och ett skydd mot en för tidig avveckling. Den nya träfiberlagen är obehövlig och bör därför avskaffas.

Miljöanpassning inom skogs- och jordbruket är både möjlig och nödvändig.

Vår grundläggande inställning är att information, rådgivning och stimulanser bör ersätta tvång och regleringar.

Mot. 1987/88
Jo213

Jordbruket

Inledning

Jordbruket är en viktig basnäring i Sverige. Det förser oss med bra livsmedel och är av stor betydelse för att hålla Sveriges landsbygd befolkad. En jordbruksproduktion av tillräcklig omfattning är viktig att upprätthålla även från beredskapssynpunkt.

Ingen näringsutövare har så stark känsla av att förvalta ett kulturarv som jordbrukaren. I sin dagliga gärning är han inte bara en producent av varor utan också en förvaltare av ett odlingslandskap och upprätthållare av en levande landsbygd.

Den svenska jordbruksnäringen styrs hårt av olika statliga och halvstatliga regleringar. Stat och kommuner skaffar sig allt större befogenheter att reglera markanvändningen hos den enskilde markägaren. Innehållet i markäganderätten och brukningsrätten urholkas. Initiativlusten och utvecklingspotentialen inom jordbruket försvinner lätt när brukarens egna idéer inte får genomföras och ibland rent av motverkas. Detta drabbar i slutändan konsumenterna. Moderat politik syftar bl. a. till en avreglering av jordbruket, vilket stärker både brukarnas och konsumenternas ställning.

Bakgrund

Grunden till den politik som reglerar villkoren på den svenska jordbruksmarknaden är av gammalt datum. Högrislinsen – som innebär högre priser i Sverige jämfört med världsmarknaden – började till viss del att tillämpas i samband med att svenskt jordbruk mötte konkurrens från utlandet (främst USA) i början av 1900-talet. Då infördes det gränsskydd vi än i dag har som skydd för det svenska jordbruket. Systemet har sedan byggts på med olika typer av regleringar, och Sverige har i dag en komplex jordbrukspolitik som få helt överblickar.

I den svenska jordbrukspolitiken ingår målsättningar som till viss del är oförenliga. Målsättningarna har i stället tjänat som argument, var och en för sig, för olika ståndpunkter i den jordbrukspolitiska debatten. Inkomstmålet som ställs mot produktionsbalansmålet är ett exempel på en sådan konflikt.

På grund av jordbrukets strategiska betydelse skyddar eller stöder alla industriländer sitt jordbruk. I takt med att produktionsnivån har höjts, importländerna har minskat i antal och prisnivån på världsmarknaden sjunkit till följd av överproduktionen har det inhemska stödet ökat. Två principer för stödet kan urskiljas:

- Högrislinsje med en inhemsk prisnivå över världsmarknadspriserna.
- Lågrislinsje med en inhemsk prisnivå som är lika med världsmarknadspriserna.

Högrislinsen åstadkoms med ett gränsskydd vid import. Gränsskyddet

skall då motsvara skillnaden mellan åsyftat inhemskt pris och världsmarknadspris. Högrprislinjen innebär i sig ingen restriktion av importen. Marknaden blir i princip den inhemska frågan. Producenter jordbruket mer av någon vara än vad som efterfrågas får antingen priset i Sverige sänkas eller varan exporteras. Då priselasticiteten på de flesta jordbruksprodukter är låg är prissänkning inom landet ofta ingen framkomlig väg för att avyttra överskottet. Med dagens världsmarknadspriser är Sveriges överskottsproduktion dyrbar att exportera.

Högrprislinjen innebär i teorin att marknadsekonomin på jordbruksprodukter fungerar inom landet. Genom följdregleringar uppnås emellertid inte detta i praktiken. Prissignalerna blir felaktiga. Sverige importerar ibland vissa jordbruksprodukter, medan vi exporterar andra med ekonomiska avbränningar som följd. Kornimporten hösten 1987 är ett exempel på att prissignalerna inte har fungerat. Samtidigt med importen kommer nämligen ett överskott av spannmål att behöva lyftas ut på världsmarknaden med ett negativt ekonomiskt resultat som följd.

Högrprislinjen innebär att vi i Sverige har lättare att påverka våra livsmedels kvaliteten. Det är också svårare att i ett högprissystem med politiska styrmedel snabbt ändra inriktningen för det svenska jordbruket.

Lågrprislinjen innebär att stödet till jordbrukarna utgår på annat sätt än genom prissättningen på produkterna. Stödet kan utgå i form av arealbidrag eller ersättning för investerat fastighetskapital. Undersökningar visar på svårigheterna att få denna typ av kompensationer att fungera på ett rättvist sätt gentemot producenten. Genom att prissignalerna får full genomslagskraft blir konsumentpriserna lägre. Kontrollen av livsmedelskvaliteten försvåras emellertid genom en ökad import. Den beredskapsmålsättning som ligger i den svenska jordbrukspolitikerna måste flyttas ut och i stället ingå i försvarsbeslutet. Politikerstyrningen av det svenska jordbruket ökar genom selektivt stöd av vissa typer av politiskt gångbara jordbruksföretag. Eftersom Sverige i dag har en högrprislinje, får dagens jordbrukare vidkännas stora kapitalförluster vid övergång till en lågrprislinje, om någon kompensation inte samtidigt utgår.

Alla jordbruksutredningar har prövat frågan om vilken av dessa två principer som är att föredra. Alla har kommit till slutsatsen att högrprislinjen är lämpligast. En enig riksdag uttalade år 1985: "Såväl statsfinansiella skäl som behovet av omfattande regleringar för själva jordbruksföretagen talar mot en världsmarknadsprislinje."

Att vara självförsörjande med baslivsmedel är ett huvudmål för i stort sett alla världens länder. I sin strävan att uppnå detta mål har en betydande överskottsproduktion av framför allt spannmål uppstått i de västliga industriländerna. Den internationella spannmålsmarknaden karaktäriseras därför i dagsläget av låg kommersiell efterfrågan. Marknaden kännetecknas av låga priser och avsättningssvårigheter. Den internationella handeln med jordbruksprodukter är sedan lång tid tillbaka omgärdad av en mängd restriktioner i form av tullskydd, marknadsregleringar och exportsubventioner.

Inom EG diskuteras i dag åtgärder för att minska subventionerna till jordbruket. Förändringsarbetet går trögt, men betraktas av medlemsländerna som nödvändigt. En betydande del av EG:s budget åtgår i dag för

prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Inom ramen för pågående GATT-förhandlingar spelar en friare handel med jordbruksprodukter en central roll.

Mot. 1987/88
Jo213

Så länge som vår omvärld har kvar sitt skydd för jordbruket kan Sverige inte ensidigt avveckla sitt jordbruksskydd. Sverige bör dock vid internationella förhandlingar vara pådrivande för en minskning av skyddet till jordbruket. Detta förutsätter emellertid att vi behåller ett effektivt drivet jordbruk inom vårt land.

Svenskt jordbruk för producenterna

Den svenske jordbrukaren har rätt att räkna med fasta spelregler i sin planering. Om Sverige snabbt avreglerar jordbruket blir förutsättningarna helt annorlunda än de var när dagens jordbrukare gjorde sitt yrkesval. De hade då ingen möjlighet att förutse t. ex. den socialdemokratiska regeringens plötsliga försök att förändra den svenska jordbrukspolitiken från en traditionell högprislinje till ett mellanting mellan högpris- och lågprislinje. Då jordbruk är en kapitalintensiv, biologisk näring med långa planeringsperioder behövs långa omställningsperioder vid förändringar i jordbrukspolitiken.

Inhemska produkter måste kunna konkurrera på lika villkor med importerade vad gäller produktionskrav. Så är inte alltid fallet i dag. Restriktionerna för de svenska producenterna är inte sällan hårdare än de är för utländska producenter. De svenska producenterna producerar därför ofta inte på samma villkor som de utländska. Vårt närmande till Europa försvåras av det faktum att kraven inte harmoniserar.

Svenskt jordbruk för konsumenterna

Konsumentens valfrihet måste säkerställas. Detta förutsätter en marknad för livsmedelsprodukter, där efterfrågan återspeglas i priset. Subventioner till vissa livsmedelsprodukter snedvrider efterfrågan och ger felaktiga prissignaler till producenterna.

Svenska höga livsmedelskvalitet gör att efterfrågan på alternativodlade produkter är relativt liten. Därtill kommer prisskillnaden. När konsumenten väljer bedömer han både pris och kvalitet. Därför är märkningen av produkterna viktig för att ge underlag för konsumentens val. Det är uteslutet att de svenska producenterna skulle ha vissa konkurrensfördelar av s. k. svenskmärkning på grund av den debatt som förekommit om importerade livsmedel. Frågan bör dock avgöras av näringen själv.

Våra livsmedels kvalitet har ofta debatterats. Debatten har gällt växtnäringstillförsel och bekämpning av skadegörare i växande gröda samt livsmedlens hantering i industrin. Det har från vissa håll hävdats att användandet av handelsgödsel, växtskyddsmedel och livsmedelstillsatser skulle äventyra människors hälsa. Detta är fel.

Handelsgödsel är en nödvändig del i en biologiskt balanserad produktion. Med skördeprodukterna bortförs ämnen från jorden. Dessa måste ersättas om inte åkermarken skall utarmas. Stallgödseln räcker inte till för att täcka

förluster genom bortförsl av växtnäring. Vid lantbruksuniversitetet har noggranna studier visat att produkternas kvalitet blir lika hög med oorganisk gödsling. Minskad intensitet i växtodlingen på växtnäringssidan påverkar dessutom brödsädens bakningsegenskaper negativt.

Undersökningen visar att det är mängden tillgänglig växtnäring i jorden som påverkar avkastningens storlek oberoende av om näringen tillförs i organisk eller oorganisk form. En övergång till organiska gödselmedel (stallgödsel) vid fältmässig köksväxtodling skulle inte medföra att produkterna fick vare sig ett högre näringsvärde, bättre kemisk sammansättning eller större lagringsförmåga.

Växtskyddsmedel används för att förhindra angrepp av växtskadegörare. Den kontroll av livsmedel som sker visar att inga kända hälsorisker föreligger. En minskad användning av växtskyddsmedel kan däremot komma att äventyra livsmedelssäkerheten framför allt genom att risken för skadliga svampangrepp ökar.

Cancerkommittén, som lade fram sin rapport hösten 1984, har bl. a. undersökt dessa frågor. Den konstaterar att "rester av olika bekämpningsmedel påträffas mer eller mindre regelbundet, framför allt i importerade livsmedel". I dessa livsmedel kan man finna spår av ämnen som sedan lång tid tillbaka är förbjudna i Sverige.

Cancerkommittén är ännu mer orolig över förekomsten av mögelgifter i våra livsmedel. Den skriver: "Vissa data tyder dock på att problemet med mögelgifter kan vara mycket mer omfattande än vad de av livsmedelsverket uppgivna analysvärdena utvisar— — Halterna av aflatoxin, som är ett cancerframkallande ämne, i några av de brödprov som undersökts av verket var anmärkningsvärt höga."

Kommittén är alltså mer orolig över ämnen som gynnas i grödor som inte behandlats med växtskyddsmedel än över de rests substanser som finns i svenska grödor.

Kemikalier används också för att minska hälsorisker och förlänga hållbarheten hos färdiga livsmedel. Utan sådana tillsatser skulle hälsoriskerna och matkostnaderna öka dramatiskt.

Den svenska livsmedelslagstiftningen hör till de mest restriktiva i världen. Bestämmelserna gällande främmande ämnen, tillsatser, m. m. är utformade med en stor säkerhetsmarginal. Den säkerhet man arbetar med återspeglas också i det faktum att veterligt inte en enda människa i vårt land någonsin insjuknat till följd av normal användning av livsmedelstillsatser. Detta kan jämföras med att varje år åtskilliga tusen människor i Sverige insjuknar till följd av livsmedelsburna infektioner och matförgiftningar.

Den socialdemokratiska jordbrukspolitiken

Den socialdemokratiska jordbrukspolitiken kännetecknas av bristande kunskap om eller hänsyn till under vilka förutsättningar den svenska jordbrukaren bedriver sin produktion. Den kännetecknas också av oförsvärligt kortsiktiga beslut, vars effekter inte är kända. Vid flera tillfällen har jordbrukarna drabbats av miljörestriktioner som inte varit till gagn för miljön men som försämrat jordbrukarnas ekonomi. Det senaste är förbudet mot

användning av stråförkortningsmedel i svenskodlad spannmål. För den svenska rågodlingen innebär förbudet betydande förluster. På sikt äventyras den svenska knäckebrödstillverkningen.

Den socialdemokratiska jordbruksministern försökte dessutom i sitt bud till de svenska jordbrukarna under överläggningar hösten 1987 skapa ett mellanting mellan högpris- och lågprislinje. Detta finns inte förankrat i riksdagsbeslutet från 1985.

Genom införande av livsmedelssubventionerna bidrog socialdemokraterna kortsiktigt till att underlätta konsumenternas inköp av vissa livsmedel, vilket också påverkade konsumtionsvalet. Avvecklingen har lett till stora ekonomiska omställningsproblem för producenterna. Konsumenterna har fått ompröva sina inköpsvanor till följd av oundvikliga prishöjningar. Matsubventionerna borde, enligt vår mening, aldrig ha införts.

Härtill kommer en mängd regleringar och lagar som har minskat den enskilde jordbrukarens möjligheter att fritt agera och bestämma över sin fastighet. Den socialdemokratiska markregleringen verkar sträva mot en total marksocialisering.

Moderata samlingspartiets jordbrukspolitik

Moderata samlingspartiet eftersträvar ett effektivt jordbruk utan hämmande regleringar. Inom ramen för den svenska jordbrukspolitiken bör producenterna och konsumenterna få agera friare än som nu sker.

Det enskilda ägandet är basen för en effektiv och bred jordbruksproduktion. Genom att enskilda människor fritt kan äga och disponera marken skapas förutsättningar för valfrihet för både konsumenterna och producenterna.

Staten och kommunerna äger jordbruksmark i betydande omfattning. Huvuddelen av detta markinnehav bör utbudas i första hand till dem som arrenderar marken. Redan nu kan delar av domänverkets markinnehav utbudas till försäljning. Intäkterna av en försäljning av delar av domänverkets jordbruksmark kan redan första året beräknas inbringa 400 miljoner kronor till statskassan.

Moderata samlingspartiet vill successivt avreglera det svenska jordbruket. Situationen på världsmarknaden och de övriga industriländernas stöd till sina resp. jordbruk försvårar detta. Sveriges avreglering måste därför ske i takt med dessa länders. Avregleringen skall också ske med hänsyn till och i samarbete med producenterna och får inte medföra kapitalförluster och omställningssvårigheter för den svenske jordbrukaren. Vi anser att producenterna av svenska livsmedel måste tillföras trygga betingelser.

Riksdagen beslöt år 1985 att staten under fem år skall bidra med 40 % av de s. k. exportkostnaderna för spannmål. Efter femårsperiodens slut skall stödet utvärderas och omprövas såväl till sitt innehåll som till sin storlek. Moderata samlingspartiet står fast vid detta åtagande. Alla ändringar, av såväl storlek som form, i statens ansvar för överskottsproduktionen måste först behandlas av riksdagen.

Näringsen bör själv komma till rätta med de överskottsproblem som uppstår utöver den av regering och riksdag fastställda nivån. Detta måste åstadkommas på ett sådant sätt att konkurrensen och den fria marknaden inte sätts ur spel. Den svenska lagstiftningen är i dag tillräcklig för att åstadkomma ett sådant skydd för den fria marknaden.

Produktionsbalansfrågan kan lösas på olika sätt. Genom prispress på nötkötts- och fläskproduktionssidan har det tidigare överskottet försvunnit. Man har inom slakterinäringen valt att låta världsmarknadspriserna få genomslag på produktpriserna genom att höja slaktdjursavgifterna. På detta sätt har man efter några år med stora ekonomiska påfrestningar för kött- och fläskproducenterna nu nått goda resultat utan de negativa följder som en reglering medför. Avvecklingsersättningarna, som under vissa förutsättningar betalats ut till producenter som upphört att producera nötkött och smågrisar, torde inte ha haft någon avgörande betydelse för produktionsminskningen. Insatserna gjordes i ett läge då lönsamhetsförsämringen inom dessa lantbruksgrenar ändå minskade utbudet. Avvecklingsersättningarna underlättade dock för de producenter som på grund av lönsamhetsförsämringen var tvungna att upphöra med produktionen.

Inom mjölkproduktionen har näringsen valt att reglera mjölkvolymerna genom det s. k. tvåprissystemet. Tvåprissystemet innebär att producentens pris bestäms av inlevererad mjölmängd. Över en fastställd produktionsnivå sänks priset drastiskt. Det finns inget ekonomiskt skäl för producenten att producera mjölk till detta andra pris. Härigenom styrs mjölkkvantiteten inom landet till en fastställd nivå.

På kort sikt har tvåprissystemet haft avsedd effekt på överproduktionen. På längre sikt får det emellertid negativa konsekvenser. Genom att konkurrensförhållandet inom landet sätts ur spel minskar behovet av effektiviseringsåtgärder i mjölkproduktionen. Konsumenterna drabbas av en dyrare produkt. Kontrollapparaten byggs ut till förfång för både konsumenter och producenter. De kortsiktiga lönsamhetsförbättringar som producenten uppnår får betalas av nästa generation mjölkproducenter i fastighetspriset. Kontrollapparaten finns kvar men lönsamhetseffekten för den nytillträdande jordbrukaren är borta. Det merpris han får för mjölken betalar han i ett högre fastighetspris. Vid ett mer nära och omfattande samarbete med EG kommer den svenske mjölkproducenten att ha svårigheter att hävda sig på grund av tvåprissystemet. Tvåprissystemet är därför ingen varaktig lösning, vare sig för producenter eller konsumenter.

Den svenska åkerarealens storlek är inte given för all framtid. Den svenska åkern kan i viss utsträckning användas för annat än för traditionell jordbruksproduktion. Steget är inte långt till att jordbruket i ökad utsträckning producerar industriråvaror i stället för livsmedel. Under en längre tid kommer dock enbart marginella arealer att användas för detta ändamål. Det bör därför övervägas om inte en del av den nuvarande åkerarealen är bättre att använda för traditionell skogsproduktion. Olika stimulansåtgärder bör övervägas i detta sammanhang.

Jordbruket har ett självklart miljöansvar. Många hävdar att detta kräver en sänkt intensitet. En minskning av insatsmedlen skulle enligt dessa vara enda möjligheten att göra det svenska jordbruket mer miljövänligt. Vi uppfattar detta synsätt som utvecklingsfientligt. En effektiv jordbruksproduktion innebär att insatsmedel i form av gödning och växtskyddsmedel används på ett optimalt sätt. Det effektiva jordbruket bidrar inte till miljöförstörande utsläpp. Vi hävdar att det inte finns något motsatsförhållande mellan ett effektivt och ett miljövänligt jordbruk.

Ett visst näringsläckage från det svenska jordbruket har alltid förekommit. Tillsammans med utsläpp från andra källor har detta blivit ett miljöproblem. Att näringsläckagets storlek bestäms av mängden tillförd näring är en vanlig missuppfattning. Det finns inga som helst vetenskapliga undersökningar som visar på sådana enkla samband. Undersökningar visar att läckaget från icke gödslad, odlad mark är nästan lika stort som från normalgödslad mark. Det finns i dag kända faktorer som är av större betydelse för näringsläckaget än kvävegivans storlek. Den viktigaste är den öppna jorden. En flerårig vall kan utnyttja stora mängder gödsel utan nämnvärt näringsläckage. En träda utan täckgröda fungerar som ett kaffefilter och silar vid nederbörd ner all lättlöslig kväve i vattendragen. Den socialdemokratiska regeringens beslut om ersättning för trädor utan täckgrödor torde därför ha skapat ett kväveläckage i tidigare ej uppmätt omfattning.

En markerad ökning av kväveförlusterna uppstår vid spridning av stallgödsel tidigt på hösten på icke bevuxen mark. Detta kan förhindras genom ökad lagringskapacitet i gödselvårdsanläggningar.

Vi föreslår att ett statligt bidrag till byggande av större gödselvårdsanläggningar införs. Det kan finansieras med de medel som hittills inkommit från gödselmedelsskatten. En anpassning av djurhållningen till den befintliga brukningsarealens storlek måste också ske.

Utvecklingen av de kemiska växtskyddsmedlen går mot allt mindre giftiga och alltmer selektiva medel. Samtidigt förbättras och förfinas tekniken. Samma effekt som tidigare erhöles med stora hektardoser kan i dag uppnås med väsentligt mindre doser. En förbättrad utrustning och teknik för besprutning bidrar till att hektardoserna kan minskas utan men för resultatet och miljön. Internationellt sett är vår användning av bekämpningsmedel liten. Detta beror på Sveriges gynnsamma odlingsbetingelser.

Jordbrukets årliga förbrukning av bekämpningsmedel i Sverige och några andra länder, kg per ha, samt kvävegödsel förbrukningen, kg per ha.

Område	Bekämpningsmedel 1985	Kvävegödsel 1982
Sverige	1,3	84
Danmark	2,7	147
Norge	1,8	136
Finland	0,8	92
England	3,9	224
Förbundsrepubliken Tyskland	4,1	196
USA	1,5	
Afrika	0,3	

Källa: Intensiteten i Jordbruksproduktionen. Ds Jo 1987:3. SCB: Miljövärden 1985 (OECD)

Det har på senare tid framkommit undersökningsresultat som visar att små mängder växtskyddsmedel läckt ut i våra vattendrag. Detta är inte acceptabelt. Det är angeläget att klarlägga hur detta sker och vilka preparat som kan spåras vid dessa läckage. Därefter bör åtgärder för att eliminera problemet vidtagas.

En orsak till att bekämpningsmedelsrester förekommer i vattendrag kan vara olyckshändelser i samband med påfyllning av lantbrukssprutor. Fyllning av sprutor direkt från vattendrag och brunnar bör därför förbjudas.

Jordbruket och lagstiftningen

Jordförvärvslagstiftningen är en av de lagar som kraftigast inskränker äganderätten till mark. Trots att lagen liberaliserats stadgas fortfarande att staten, genom lantbruksnämnden, skall bestämma vem som skall få köpa jordbruks- eller skogsmark samt dessutom bestämma en övre prisgräns.

Möjligheten för enskild person att köpa en jordbruksfastighet skall, enligt vår mening, inte begränsas. De jordbrukare som har allt sitt kapital nerlagt i fastigheten tvingas i dag acceptera att staten skänker en del av detta till köparen på grund av förvärvstillståndsprövningen enligt jordförvärvslagen. Ett avskaffande av jordförvärvslagstiftningen för enskilda personer skulle ge jordbrukarna en automatisk kompensation för lönsamhetsminskningen i jordbruket genom att säkra deras fastighetskapital via en fri prisbildning. Dessutom skulle det berika landsbygden med nya grupper av människor. Valfriheten och den fria avtalsrätten måste prägla förhållandet mellan säljare och köpare och prismekanismen tillåtas att styra priset.

Förvärvsprövningen bör emellertid behållas för juridiska personer. Skogsfastigheter kan t. ex. vara attraktiva uppköpsobjekt för stora träförädlade företag. Lokala arbetstillfällen riskerar att försvinna vid dessa förvärv.

Det blir allt vanligare att även små jordbruksföretag drivs som juridisk person. Förvärvsprövningen får självfallet inte tillämpas på sådant sätt att den hindrar dessa från att förvärva tillskottsmark.

Det nu fyraåriga investeringsförbudet i djurstallar bör omedelbart avskaffas. Det enda villkor som bör kvarstå är begränsningen av djurhållningen till den brukade arealens storlek. Investeringsförbudet är ett steg på vägen mot en total kontroll av jordbruket. Dynamiken och företagandans skadas. Talrika dispenser tyder på att detta också är en onödig reglering.

Att staten bidrar till jordbrukets inre rationalisering finner vi felaktigt. Det bör finnas skäl nog på en fri marknad att nå samma resultat utan ett statligt bidrag. Bidraget bör på sikt upphöra. Budgetåret 1988/89 bör det minskas med 10 av de föreslagna 18 milj. kr.

Skötsellagen är ett exempel på en lagstiftning som felaktigt reglerar markägarens disposition av sin mark. Enligt vår mening är det jordbrukaren som i stort sett skall få välja produktionsinriktning och användningssätt av sina marker utan krav på tillstånd från myndighet. Nuvarande generella tillståndskrav för att ta mark ur jordbruksproduktion är en följd av nuvarande reglering och därmed förlagade.

Vi utvecklar i andra motioner våra förslag till ändrad beskattning på skilda områden. Vi vill här peka på de skatteförslag som direkt påverkar jordbrukare. De förslag som har störst betydelse för skogsbruket tas upp i ett senare avsnitt.

Den moderata skattepolitiken syftar till att genom sänkta skatter ge de enskilda människorna möjligheter att själva få disponera över en större del av sina inkomster. Den moderata skattepolitiken ökar människornas valmöjligheter.

Fastighetsskatten, som infördes den 1 januari 1985, berör alla bostadsbyggnader på jordbruksfastigheter. Fullt utbyggd kommer skatten vid 1988 års taxering att uppgå till 2 % av en tredjedel av bostadsbyggnadsvärdet med tillhörande markvärde. Moderata samlingspartiet anser att skatten bör avskaffas i den takt som de samhällsekonomiska förutsättningarna medger.

Enligt vår förmenande bortses i dag från att valmöjligheterna beträffande bostad inte finns på en lantgård. Det medför i praktiken att många jordbrukare bebod långt större byggnader än de efter fritt val skulle välja att göra. Samtidigt utgör dessa ofta stora byggnader ett inslag som berikar landsbygdens kulturmiljö. Landsbygdens bostadsbyggnader bör naturligtvis så långt som möjligt bebos och underhållas. Beskattningen av bostadsförmånen måste därför ges en rimlig utformning och outnyttjade bostadsbyggnader skall inte bli föremål för förmånsbeskattning. Riksdagens skatteutskott har i detta sammanhang uttalat att särskild hänsyn skall tas om fråga är om flera byggnader och eller stora boitor.

För ett stort antal etablerade jordbrukare är förmögenhetsbeskattningen ett problem. Vi föreslår en sänkning av förmögenhetsbeskattningen till den nivå den hade, innan den socialdemokratiska regeringen genomförde sina skärpningar efter regeringsskiftet 1982. Vi föreslår dessutom att det arbetande kapitalet i småföretag inte skall drabbas av förmögenhetsskatt.

Fastighetstaxeringen 1992 omfattar jord- och skogsbruket. Särskilt vad gäller kombinerade jord- och skogsbruk och rena skogsbruk kan taxeringsvärdena förväntas öka kraftigt till följd av stigande marknadsvärde. Detta kan få allvarliga skattekonsekvenser. Regeringen bör redan nu tillsätta en utredning som övervägs såväl ändrade regler för bestämningen av taxeringsvärdet som ändrade skatteregler.

En överlåtelse av jordbruksföretag har försvårats genom Sveriges internationellt sett höga arvs- och gåvobeskattning. Ett utslag i högsta domstolen har ökat generationsskiftesproblematiken. Vid gåva av hel förvärvskälla, enligt de skattelättnadsregler som nu finns, har gåvotagaren till givaren lämnat en revers på skillnaden mellan gåvans och den bortgivna egendomens värde. Detta har underkänts av högsta domstolen. Lagreglerna bör därför ändras på sådant sätt att gåva av hel förvärvskälla med mellanrevers blir möjlig. Arvs- och gåvobeskattningen bör över lag sänkas.

Produktionsmedel skall inte punktbeskattas. Det leder till en felaktig resursanvändning både från företagets och samhällets synpunkt. Det är därför oacceptabelt att beskatta handelsgödsel och bekämpningsmedel, särskilt som skatten inte får kompenseras genom höjda produktpriser. Vi

föreslår att dessa skatter omedelbart avskaffas.

Regeringen har tidigare redovisat användningen av de medel som influiter från dessa skatter. Denna redovisning saknas i år. Användningen bör snarast redovisas för riksdagen.

Mot. 1987/88

Jo213

Livsmedelssubventionerna

De matsubventioner som socialdemokraterna införde fick så småningom en ogynnsam effekt för såväl konsumenter och producenter som Sveriges ekonomi. I ett för Sverige brydsamt ekonomiskt läge ansträngdes ekonomin med matsubventioner som konsumenterna fick betala på annat sätt. Detta ledde till en fiktiv efterfrågeökning som skapade felaktiga signaler till producenterna. Produktionen ökade för att tillgodose den stigande efterfrågan. En snedvridning av marknaden är aldrig bra och de strukturella problemen vid minskningen av produktionen var stora. Animalieproducenterna har i dag med stora ekonomiska uppoffringar åter skapat balans på den svenska marknaden.

Det är mot denna bakgrund som vårt förslag om successiv avveckling av mjölksubventionerna skall ses. Dessa subventioner är ett stöd som utgår till alla mjölkkonsumenter, oavsett om de behöver det eller inte. Indirekt finansieras stödet genom ett skatteuttag hos konsumenterna själva – inte minst hos barnfamiljerna, vilka subventionerna ofta påstås gynna. Genom att avveckla subventionerna kan medel frigöras för angelägna skattesänkningar och andra reformer som skulle komma barnfamiljerna till del och på så sätt öka deras konsumtionsutrymme. För att inte minskningen skall få negativa effekter på produktion och konsumtion bör subventionerna avvecklas under en tioårsperiod med ett lika stort belopp varje år. Vi har därför sedan länge föreslagit att mjölksubventionerna skall minskas med 250 milj. kr. per år. Vi noterar att socialdemokraterna nu ansluter sig till vårt synsätt.

Under anslaget prisreglerande åtgärder anslås medel till vad som kallas låginkomstsatsning. Denna post rymmer flera verksamheter, bl. a. åtgärder för produktionsanpassning. Posten tillkom som kompensation för uteblivna livsmedelsprishöjningar på 1970-talet. Den är således en livsmedelssubvention. Enligt vår mening kan posten minskas med 45 milj. kr. Vi förutsätter att jordbruket får ta ut detta belopp i form av höjda priser.

Jordbrukets lönsamhet

Under 1980-talet har Sveriges jordbruk drabbats av försämrade lönsamhet. Konkurer, som varit sällsynta sedan depressionsåren, har åter blivit en realitet.

De ekonomiska problemen märktes först hos de nyetablerade jordbrukarna. I en situation med höga realräntor blev den stora andelen lånat kapital svår att bära för denna grupp. Räntestödet till jordbrukare med höga kapitalkostnader blev en tillfällig hjälp.

De låga världsmarknadspriserna i kombination med inhemsk överproduktion förvärrade den ekonomiska situationen. Exportkostnaderna blev be-

tungande för det svenska jordbruket. I takt med detta höjdes bekämpningsmedelsavgiften och handelsgödselskatten. Talrika protester från jordbrukarhåll vittnar om den svåra situation svenskt jordbruk nu befinner sig i.

Från många håll i samhället ifrågasätts både vår nuvarande jordbrukspolitik och jordbrukets produktionsmetoder. Intensitetsutredningen, som framlades i december 1987, anser att jordbruket genom intensitetssänkande åtgärder kan minska sin överskottsproduktion och samtidigt bli miljövänligare. Utredningens förslag om att höja gödselskatten kommer – om det genomförs – inte att uppfylla dessa mål. Det skulle endast medföra en ytterligare försämring av den enskilde jordbrukarens ekonomi. Det lågproducerande extensiva jordbruksföretaget utan lönsamhetskrav är en orealistisk bild av det framtida lantbruket.

Moderata samlingspartiet verkar för ett effektivt jordbruk, där jordbrukaren själv med sina beslut kan påverka sin lönsamhet. Det ligger också i den enskilde jordbrukarens intresse att uppnå tillfredsställande lönsamhet i sitt jordbruksföretag. Jordbrukspolitiken måste skapa förutsättningar för jordbrukaren att agera som en fri företagare. Därför måste de regleringar och lagar som verkar hämmande på produktiviteten och kreativiteten inom jordbruket avskaffas. Jordbrukspolitiken detaljregleringar gör att den enskilde lantbrukaren hamnar i en svår mellanställning, till hälften anställd i statens tjänst och till hälften egen företagare. Jordbrukaren måste känna att han ges ansvar och förutsättningar att agera som fri företagare. Han måste uppleva att han har möjligheter att själv påverka sin ekonomiska situation och sina framtidsutsikter. Upplever inte jordbrukaren att han har dessa möjligheter minskar förutsättningarna för en positiv utveckling av det svenska jordbruket.

Jordbruk i glesbygd

Jordbruket kan regionalt vara en förutsättning för andra näringars existens. Det bidrar till att upprätthålla servicen i glesbygden. Jordbruket med dess bofasta befolkning är en förutsättning för att annan småindustri kan fortleva och utvecklas i dessa områden. Därför har ett regionalpolitiskt stöd riktat till jordbruket i våra avfolkningsbygder en positiv effekt på sysselsättningen.

Ett levande jordbruk är en förutsättning för att vi i Sverige skall kunna få behålla det kulturlandskap som vi betraktar som självklart. En levande landsbygd är en förutsättning för godtagbar service även i glesbygdsområden.

Genom jordbrukets strukturrationalisering har förutsättningarna för att leva på landsbygden förändrats för jordbrukare med traditionell yrkesutövning. Detta har regionalt lett till en betydande avfolkning.

Vårt förslag att enskilda personer i princip fritt skall få förvärva jordbruksmark ökar möjligheten till kombinationssysselsättning på landsbygden. Detta leder till ett ökande befolkningsunderlag i glesbygden.

Lantbruksnämndernas innehav av fastigheter är betydande. I den s. k. jordfonden ligger i dag fastigheter till ett värde av över 350 milj. kr. I innehavet ingår en stor del skogsmark som drivs i egen regi. Med hänsyn till den liberaliserade förvärvstillståndsprövningen bör den del av innehavet som

inte är nödvändigt från strukturomvandlingssynpunkt avvecklas. Genom detta beräknar vi att 65 milj. kr. kan tillföras statskassan. Detta skulle också skapa förutsättningar för ett ökat glesbygdsboende.

Det är också väsentligt att jordbrukarna i Norrland kompenseras för de, i förhållande till andra delar av Sverige, sämre förutsättningarna att där bedriva jordbruk. Norrlandsstödet till jordbruket är ett produktstöd som gör det möjligt att bedriva ett jordbruk i dessa delar av landet. Det bör bibehållas och räknas upp i takt med inflationen. Stödet bör behålla karaktären av produktstöd och inte omvandlas till något slags arealstöd eller på annat sätt bli mer beroende av politiska beslut.

Vid urholkning av förfoganderätten minskar ofta inkomstmöjligheten för den enskilde jordbrukaren. Det utökade fria handredskapsfisket är ett sådant exempel. Till ersättningar för intrång i enskild fiskerätt måste behövliga medel ställas till förfogande.

Livsmedelsberedskapen

Den svenska beredskapen utgör en grundsten för utformningen av svensk jordbrukspolitik. I vårt mål för jordbrukets produktion av baslivsmedel finns en försvarspolitisk aspekt.

Fredstida önskemål och behov styr vår samhällsutveckling mot en ökad sårbarhet såväl vid exceptionella störningar i fred som vid kriser och krig. Utvecklingen inom jordbruket, men också inom förädlingsindustrin och distributionen, går mot en ökad koncentration och större specialisering, mot ökat utlandsberoende och vidgad teknikanvändning. Denna fortgående utveckling accentuerar Sveriges sårbarhet när det gäller möjligheten till livsmedelsförsörjning under ofred.

Jordbruket spelar en central roll vad gäller våra möjligheter att förse de svenska hushållen med livsmedel också under sådana förhållanden. Det är då viktigt att i den beredskapsplanering som sker i fred inför eventuell ofred konstatera att ett geografiskt spritt uthålligt jordbruk är själva ryggraden i vår livsmedelsberedskap.

Jordbruket har en lång omställningsprocess, varför en avintensifierad näring knappast kan förväntas ge full utdelning i en plötslig krissituation. Det är endast ett effektivt svenskt jordbruk som garanterar oss en minimal sårbarhet i krig. Det måste därför ankomma på politiker och planerare att övergripande upprätthålla erforderlig beredskap på en sådan nivå att hushållen inte kommer i kläm. Dessa kan nämligen endast i begränsad omfattning själva klara sin livsmedelsberedskap.

Det vi i fredstid betalar för tillgången till en effektiv livsmedelsproduktion fungerar som en slags försäkringspremie inför eventuell ofred. Detta är så mycket viktigare som det senaste försvarsbeslutet inneburit att delar av jordbrukets beredskapslager säljs ut och avvecklas. Vi måste därför i fortsättningen lita mer till våra egna nationella resurser, vår svenska åkerjord och dess möjligheter till optimal avkastning.

Förutsättningarna för att regionalt klara behovet av producerade livsmedel i en krissituation är olika i skilda delar av landet. Medan södra Sverige i en tänkt krissituation är självförsörjande är Norrlandsjordbruket inte tillräck-

ligt för den regionala efterfrågan. De fyra nordligaste länen tillsammans utgör sålunda ett underskottsområde redan i fredstid. Att allvarliga försörjningsproblem kan uppstå om livsmedelsproduktionen slås ut i vissa regioner är självklart. Beredskapspolitiskt måste detta beaktas.

Sverige saknar i dag dessutom egen ammoniak tillverkning. Från beredskapssynpunkt är detta allvarligt. Vårt lands försörjning av ammoniak måste därför långsiktigt tryggas.

Skogen

Bakgrund

Skogsnäringens betydelse för folkhushållet gör skogen och skogsmarken till Sveriges viktigaste naturresurs. Denna resurs förvaltas bäst genom privat ägande och genom att marknadsekonomiska principer får råda.

Skogen är en förnyelsebar naturresurs. Målet måste vara att skapa förhållanden som leder till att denna resurs sköts på sådant sätt att dess producerande förmåga inte bara vidmakthålls utan också förbättras till gagn för kommande generationer.

Ingen annan näringsgren ger så stort nettobidrag i vår handelsbalans. Regionalpolitiskt är skogsbruket också av stor vikt. På många orter svarar skogen och skogsindustrin för de flesta sysselsättningstillfällena.

Sveriges skogsmark ägs till hälften av enskilda, till en fjärdedel av det allmänna och till en fjärdedel av bolag. Virkestillgången har under senare år ökat och medger därför en ökad avverkning. Genomgående arbetar det privata skogsbruket med högre virkesförråd än övriga kategorier skogsägare. Detta får emellertid inte tas till intäkt för att tvångsvis öka privatskogsbrukets avverkningar. I stället bör olika stimulanser användas för att öka tillgången på råvara.

Privatskogsbrukets större virkesförråd utgör ingen nackdel utan kan på sikt gynna skogsindustrins kvalitetskrav. Omloppstiden är ofta längre och olika brukningsmetoder används som ger en mångfald i råvaruutbudet. Detta kompletterar storskogsbrukets mera ensidiga skogsskötsel.

Att helt utesluta virkesimport är inte möjligt och inte heller önskvärt. Export och import varierar över tiden. En fungerande marknadsekonomi löser problemet med tillgången på råvara. Blir nettoersättningen för skogsägaren tillräckligt stor ökar avverkningsbenägenheten.

Enskilt ägande

Erfarenheten visar att det enskilda ägandet är grundläggande för utveckling och förbättring av en naturresurs som skogen. Enskilt ägande har betydelse både privatekonomiskt och nationalekonomiskt genom att ägande normalt medför att skogen sköts väl.

Den skogsägare som inte på rätt sätt tar hand om skogen får räkna med sämre tillväxt och därmed på sikt lägre inkomster samt ett sjunkande fastighetsvärde.

Genom den detaljrika styrning som i dag sker av skogen övertar det

allmänna en del av ansvaret för skogens förvaltning, vilket leder till att det aktiva ägarintresset för vård och underhåll minskar.

Utbor beskylls ofta för lägre aktivitet i skogen jämfört med dem som bor på sin fastighet. Flera undersökningar visar emellertid att utbor sköter skogen väl så bra som de ägare som bebor fastigheten.

Aktiviteten i skogen ökar ofta vid ett generationsskifte. Det är därför av stor betydelse att sådana underlättas. En ökad omsättning på skogsfastigheter bör stimuleras. Vi föreslår, som tidigare nämnts, att förvärvsprövningen tas bort vid försäljning till fysiska personer. Det skulle medföra en ökad bosättning i glesbygden och stimulera till försäljning av fastigheter. För att slå vakt om det enskilda ägandet anser vi emellertid att förvärvsprövning av juridiska personers köp skall kvarstå. Sådana förvärv bör prövas restriktivt, i enlighet med vad som tidigare anförts.

Domänverket skall successivt avyttra sitt skogsinnehav till enskilda personer. På så sätt stimuleras sysselsättning och ett ökat boende på landsbygden.

Marknadsekonomins fördelar

Marknadskrafterna är effektivare än statlig styrning när det gäller skogsindustrins råvaruförsörjning. Det har visat sig att de olika typer av stöd som infördes under 1970-talet som ett försök från statsmakternas sida inte resulterat i en förbättrad virkesförsörjning.

Skogsindustrins produkter prissätts på en världsmarknad där tillgång och efterfrågan är styrande för priset. Det är därför logiskt att också skogsbrukets produkter prissätts på en fri marknad. Staten skall inte påverka virkespriserna. Det leder bara till skevheter och ineffektivitet.

Statens skall inte heller ställa direkta krav på avverkning. Det är ägaren som på grundval av sin ekonomiska situation och marknadens prissignaler i första hand skall påverka avverkningsintensiteten. Det är dock viktigt att påpeka att ägaransvaret innebär att skogen skall avverkas och förnygras vid rätt tidpunkt.

Skogsvårdslagens nuvarande krav på avverkning och ransonering bör avskaffas. Vidare bör en lagändring ske som omöjliggör statligt prisstopp på råvara.

Stimulans och rådgivning – inte tvång och regleringar

Moderata samlingspartiet har alltid motsatt sig styrning och tvångsåtgärder för att tvinga fram råvaran. I stället har vi förordat stimulanser och färre regleringar.

Med utgångspunkt från moderata värderingar är information och rådgivning viktiga medel i skogspolitiska sammanhang. Det utvecklar och stimulerar skogsägare till engagemang och ansvar.

Den enskilde skogsägaren saknar ibland erforderliga kunskaper. Insatser bör därför inriktas på att undanröja detta förhållande. En övergripande målsättning är att uppnå ett bra resultat med en hög och jämn tillväxt som

även säkrar de kommande generationernas tillgång på skogsråvara. Större resurser måste därför satsas på information och rådgivning för att öka kunskapen hos alla kategorier skogsägare. Därmed kan också den politiska styrningen i form av lagar och förordningar minska betydligt.

Den nuvarande situationen när det gäller information och rådgivning inom skogssektorn präglas av många aktörer: skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna, skogsägarföreningarna, virkesköpande företag, forskningsstationer m. fl. Alla är verksamma inom information och forskning. Detta är en styrka. Det finns emellertid ingen sammanhållande länk i kedjan mellan forskning och praktisk rådgivning. Den skogsforskning som pågår är mycket betydelsefull. Det är därför viktigt att resultatet kommer till praktisk tillämpning. Samhällsekonomiska vinster skulle erhållas om sambandet förstärktes.

Rådgivning och information skall inte endast omfatta de skogliga åtgärderna utan även skatteområdet. Bankerna bör utnyttjas för sådan information.

Den enskilde skogsägarens skattesituation påverkar avverkningsbenägenheten och viljan till insatser i skogen. Här bör rådgivning ske med inriktning på sådan information om gällande regler som kan stimulera olika kategorier skogsägare till aktiviteter. Passiva ägare kan genom rådgivning stimuleras till insatser som gör att dessa kan ses som en resurs och inte som en belastning.

Skatter och avgifter

En ökad och uthållig lönsamhet inom skogsbruket är en förutsättning för jämn avverkning. Ett sätt att förbättra lönsamheten är att minska kostnaderna. Skogsvårdsavgiften är betungande och orättvis och har alltmer blivit en specialskatt på skogsbruket.

Vi föreslår en sänkning av avgiften till 0,3 % och att en arbetsgrupp med representation från näringen tillsätts med uppgift att utreda vilka för skogsnäringen gemensamma ändamål som avgiften skall användas till och hur stor ytterligare sänkning som kan göras. Skogsvårdsavgiften skall på sikt avskaffas. Rundgången i fråga om bidrag och avgifter måste bort. Bidrag till skogsvård bör endast förekomma inom områden, där privatekonomisk lönsamhet saknas och optimal markanvändning är samhällsekonomiskt motiverad.

Bidraget till skogsbilvägar och skogsdikning bör avvecklas. I stället bör kostnaderna för skogsbilvägar vara direkt avdragsgilla vid inkomsttaxeringen.

Avverkningsbenägenheten har påverkats positivt av de speciella regler som temporärt införts beträffande insättning på skogskonto. Vi anser därför att dessa regler bör permanentas. Dessutom föreslår vi att avsättningstiden på skogskonto förlängs till femton år. Bankernas villkor för skogskonton varierar ganska kraftigt. Med tanke på lönsamheten är det av stor vikt för skogsägarna att de får bästa avkastning på insatta medel.

Kontohavarna bör därför ges möjlighet att utan skattekonsekvenser flytta sina medel till den bank de finner förmånligast.

Skogsavverkningen stimuleras genom sänkta skatter. Moderata samlingspartiet föreslår att marginals-katten sänks till 35 % för de flesta inkomsttaga-

re. Dessutom vill vi på sikt ta bort den del av arbetsgivaravgiften som inte är försäkringsmässigt betingad. I detta sammanhang är det viktigt att påpeka att vi föreslår att intäkterna i jord- och skogsbruk uppdelas på s. k. A- och B-inkomst. Skyldighet att betala egenavgift skall endast föreligga beträffande den s. k. A-inkomsten.

Våra förslag om förändringar av förmögenhetsskatten och arvs- och gåvoskatten har tidigare redovisats i denna motion.

De nya arvsreglerna kan betyda stora skatteskärpningar. Enligt dessa tillfaller kvarlåtenskapen den efterlevande maken som ensam dödsboägare. Avkastningen av jordbruksfastigheten beskattas i fortsättningen hos den efterlevande. Det innebär att de reserver som finns på exempelvis skogskon- to utfaller omedelbart till beskattning.

Vi anser att tidigare regler beträffande upplösning av skogskonto i samband med dödsfall skall gälla även i fortsättningen.

Skogsvårdslagen

Skogsbruket är i dag alltför mycket styrt av regler och förordningar.

Moderata samlingspartiet anser att den av riksdagens majoritet nyligen antagna träfiberlagen skall avskaffas. Den styr bl. a. virkesutnyttjandet och motverkar utvecklingen av skogsindustrin.

Det kan ifrågasättas om statliga planeringsorgan är bättre skickade att bedöma möjligheterna till råvaruförsörjning än de människor som arbetar i skogsnäringen. Enligt vår mening kan skogsindustrin och skogsbruket klara detta.

Skogsvårdslagen reglerar i stort alla i skogsbruket normalt förekommande åtgärder. Detta medför onödiga samhällskostnader och ökad kontroll. För den enskilde skogsägaren innebär det både kostnader och en osäkerhet om vad som är tillåtet eller förbjudet. Sammantaget medverkar detta till en minskad intensitet i skogsskötseln.

Rådgivning och information bör, enligt vår mening, ersätta stora delar av regleringen och författningarna.

Skogsvårdslagen måste förenklas och renodlas. Den bör vägleda skogsägaren till en god skogsvård och resurstillväxt och därmed till en framtida ökad avkastning. Principiellt bör lagen ha sin utgångspunkt i skogen som en naturresurs. Det betyder att den skall vara ett skydd mot överexploatering och ett stöd för en långsiktig utveckling av skogen. Detta synsätt leder till att skogsvårdslagen endast skall innehålla regler för återbeskogning efter avverkning och ett skydd mot för tidig avverkning.

Skogsvårdslagens regelverk har inneburit att skogsskötselåtgärderna efter hand har likriktats. Skogsbeståndet blir ensidigt. Mångfalden och variationsrikedomen försvinner. Osäkerheten inför framtidens efterfrågan och kvalitetskrav minskar om olika trädslag och skötselåtgärder tillåts variera. Det är även från miljösynpunkt viktigt att en anpassning till lokala förhållanden kan ske.

De åtgärder som skogsbruket vidtar i dag har stor påverkan på produktionen under flera decennier. Vi vet inte något om marknadsförhållandena i

framtiden. En större flexibilitet erhålls om mångfalden gynnas på bekostnad av den likformighet som i dag breder ut sig.

Det virkesproducerande skogsbruket, friluftslivet och naturvården kan samsas på huvuddelen av skogsmarken. Det blir också resultatet av en god och framsynt skötsel av naturresursen skogen. Emellertid finns det områden som behöver ett särskilt skydd. Det kan gälla områden med hotade arter, unika miljöer m. m. Det är ett samhällsintresse att dessa områden skyddas. Den enskilde ägaren skall erhålla full ersättning vid ett eventuellt statligt intrång. Den enskildes ansvar och vård av naturresursen skogen är i många avseenden överlägsen statliga ingripanden.

Forsknings- och utvecklingsarbete

Det skogliga forsknings- och utvecklingsarbetet behöver förstärkas och utbildningsinsatserna måste öka för att på sikt säkra våra skogstillgångar. Ytterligare forskning behövs för att främja såväl skogsproduktion som miljö.

Forskningen måste vara inriktad mot såväl problemområden där resultaten uppnås på långsikt, som mot mera näraliggande områden som teknik och ekonomi där det krävs kortare försöksperioder.

Det är statens uppgift att svara för den mera grundläggande och långsiktiga skogliga forskningen.

När det gäller mera kortsiktigt inriktat forsknings- och utvecklingsarbete har skogsbruket självt ett ansvar. Forskningsresultaten ligger ofta nära praktisk tillämpning. Det krävs därför enkla och effektiva former för nära samverkan mellan forskare och praktiker. Det gynnar båda parter.

För att förstärka forskningsinstitutionerna och anpassa forskningens villkor och arbetsformer till de krav som ställs är det nödvändigt att en större del av forskningsmedlen går direkt till de forskande institutionerna. En alltför stor del av de statliga medlen slussas i dag ut genom forskningsråd, ämbetsverk och sektorsorgan. Detta är tidsödande och tar resurser från forskningsarbetet genom att stor möda läggs ner på pappersexercis i stället för produktivt arbete.

En ökad satsning direkt på forskningsinstitutionerna är en förutsättning för att den långsiktiga och framtidsinriktade forskningen skall komma till stånd och nödvändig kompetensuppbyggnad ske.

Utbildning är ett effektivt medel för att sprida ny kunskap och få ut forskningsresultat i praktisk tillämpning. Utbildningsinsatserna inom näringen måste förstärkas. Det bör också ske en ökad satsning på utbildning och information till samhället i övrigt om skogsnäringens betydelse och villkor.

Jordbrukets överproduktion – skogsplantering

För att uppnå en rimlig balans i Sveriges jordbruksproduktion måste troligtvis stora arealer tas ur den direkta jordbruksproduktionen. I ett långsiktigt perspektiv torde därför åkermark i viss utsträckning behöva användas för skogsplantering. Om valet av trädslag avpassas på ett ansvarsfullt sätt minskar riskerna för en markant förändring av kulturlandskapet.

Statens åtgärder bör inriktas på att underlätta denna process för den enskilde. Information och råd är viktiga inslag. Vi anser därför att skötsellagen bör förändras så att den medger att plantering av skog på åkermark kan ske utan särskilt tillstånd. Skogsplantering bör stimuleras via gynnsamma skatteregler i stället för bidrag.

Energiskogsodling kan vara ett annat alternativ till jordbruksproduktion. Energiskogens möjligheter ligger i mycket goda odlingsbetingelser i kombination med en långtgående teknikutveckling. Dagens erfarenheter visar att skogsbränsleflis utvecklar mer energi än energiskogsflis. Detta talar för att skogsbränsleflis kan vara väl så intressant för markägaren.

Fjällnära skogar

Konflikterna i anslutning till skötseln av fjällnära skogar är ett exempel på hur olika grupper i samhället har olika syn på markanvändning. Vår uppfattning är att besvärliga avvägningar mellan skogsbruket och andra intressen hanteras bäst av de människor som är närmast berörda.

Det kan inte vara rimligt att avverka skog i fjällnära områden på sådant sätt att långsiktiga samhällsmål äventyras för att på kort sikt tillgodose krav på sysselsättning och virkesråvara till industrin.

Sådan avverkning är svår att försvara också av det skälet att den ofta är företagsekonomiskt lönsam endast på grund av offentliga bidrag.

Domänverket är en stor markägare i de fjällnära områdena. Under 1980-talet har verkets åtgärder i de fjällnära skogarna starkt kritiserats. Kritiken har kommit från olika håll: forskare, naturintresserade, rennäringen, lokalbefolkningen m. fl.

Det som främst satts i fråga är domänverkets rätt att utifrån krav på sysselsättning och virkesråvara till industrin ta skogar i bruk som varit orörda under kanske 100 år eller mer och därför är unika. Det råder oklarhet om återbeskogning kan ske på ett godtagbart sätt. Trots avsättning av betydande arealer till reservat och anpassning av skogsbruksmetoderna är intressekonflikterna fortfarande stora.

Ågaransvaret för den fjällnära skogen bör, enligt vår mening, överflyttas på människor som bor i de berörda trakterna.

Det bör därför undersökas under vilka former som äganderätten till domänverkets fjällnära skogar kan överföras till enskilda brukare eller gemensamhetsskogar ägda av berörda samebyar och lokalbefolkning.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förenkling om dagens regleringssystem,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om neutralitet vad gäller produktionskraven mellan inhemska och importerade livsmedel,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om s. k. svenskmärkning av produkter,
[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om försäljning av domänverksmark,¹]
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statens ansvar för överskottsproduktionen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidrag till och finansiering av gödselvårdsanläggningar,
6. att riksdagen beslutar ändra jordförvärvslagen så att den inte görs tillämplig för enskilda personer,
7. att riksdagen beslutar att investeringsförbudet för djurstallar upphör från den 1 juli 1988,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om arealanpassad djurproduktion,
9. att riksdagen beslutar att till anslaget B3 Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1988/89 anslå 20 000 000 kr.,
[att riksdagen beslutar ändra skattelagstiftningen så att gåva av hel förvärvskälla med mellanrevers möjliggörs,²]
[att riksdagen beslutar avskaffa skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel,²]
10. att riksdagen av regeringen begär redovisning av användningen av de medel som inlutit från skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om takten i avvecklingen av livsmedelssubventionerna,
12. att riksdagen beslutar att till anslaget C3 Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1988/89 anslå 2 146 671 000 kr.,
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om betydelsen av ett rationellt och effektivt svenskt jordbruk,
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om minskningen av lantbruksnämndernas fastighetsinnehav,
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ersättning för intrång i enskild fiskerätt,
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppräknigen av prisstödet till jordbruket i norra Sverige,
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Sveriges försörjning med ammoniak,
18. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändringar av skogsvårdslagstiftningen med den inriktning som anges i motionen,
19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stimulans och rådgivning inom skogsbruket,

[att riksdagen beslutar att skogsvårdsavgiften fr. o. m. den 1 juli 1988 skall tas ut med 0,3 % av skogsbruksvärdet,^{2]}

Mot. 1987/88
Jo213

[att riksdagen hos regeringen begär att en arbetsgrupp tillsätts i syfte att förbereda en avveckling av skogsvårdsavgiften,^{2]}

[att riksdagen beslutar förlänga avsättningstiden för skogskonto till femton år,^{2]}

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjlighet för skogskontohavare att överföra skogskontomedel till annan bank,^{2]}

[att riksdagen beslutar avskaffa träfiberlagen,^{1]}

20. att riksdagen beslutar ändra skötsellagen så att plantering av skog på åkermark kan ske utan särskilt tillstånd,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om användande av åkerareal för skogsproduktion,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överförandet av fjällnära skogar till småbrukare eller gemensamhetsskogar.

Stockholm den 20 januari 1988

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Nils Carlshamre (m)

Rolf Dahlberg (m)

Bo Lundgren (m)

Ingrid Sundberg (m)

Ingegerd Troedsson (m)

Per-Olof Strindberg (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Sonja Rembo (m)

Arne Andersson (m)

i Ljung

¹ 1987/88:N230

² 1987/88:Sk342